

quod in se est ad vitandum homicidium admonendo, imo eripiendo eum contra quem dederat consilium; et quidem si ita faciat immunis erit ab irregularitate, etiam homicidio subsecuto. Prima pars hujus conclusionis est manifesta ex rationibus quibus probavimus, quod præcipiens homicidium, si sufficienter revocat mandatum non incurrit homicidii réatum, nec irregularitatem; hæc autem petitio facta a Petro habet aliquo modo rationem mandati, ita ut regulanda sit sicut ipsum mandatum: secunda autem pars conclusionis probatur sufficienter argumento facto pro parte affirmativa.

XI. Et confirmatur ex differentia, quæ versatur inter propinquantem venenum, et inter consulentem ad intellectum. Nam qui venenum propinavit alicui mortiferum, fere impossibiliter revocare poterit effectum veneni, seu influxum; unde in propinatione ipsa fuit volita per se hæc impossibilitas revocandi effectum veneni, unde ille effectus, et homicidium per se necessario consecutum fuit volitum in ipsa propinatione veneni mortiferi, quæ cum sit causa physica, et necessario influens, non remanet in potestate illius, qui apposuit ipsam impedire effectum ejus. At qui præbuit consilium potest regulariter illud revocare ostendendo rationes ita efficaces, imo sæpe efficaciore, quam consilium illud, quibus positus si adhuc consilium perseverat in intellectu alterius erit ex malitia illius, et non ex culpa consiliantis. Et hæc est notanda differentia, nam venenum etiam si adhibeatur medicina, si tamen sequitur mors ab ipso, sequitur non ex malitia alterius, quæ non est in eo, qui consilium dedit. Et per hoc patet ad argumentum, et confirmationem in oppositum. Advertendum tamen est, quod ad hoc ut in casu

hujus conclusionis ille non incurrat irregularitatem oportet, ut de facto perveniat revocatio consilii ad aures illius, cui datum fuerat, et idem est de revocatione præcepti. Si tamen non pervenerit ex culpa ipsius, qui consiliatur, vel quia tam sero voluit revocare consilium, seu præceptum, ut impossibile fuerit revocationem pervenire ad executorem homicidii, tunc consilians, et præcipiens incurrit irregularitatem, sicut qui propinavit venenum.

DISPUTATIO XIV.

DE IRREGULARITATE, QUÆ INCURRITUR
EX HOMICIDIO VOLUNTARIO LICITO,
SIVE PRIVATA, SIVE PUBLICA AUCTORITATE FACTO.

ARTICULUS I.

Utrum qui alterum occidit in defensionem propriæ vitæ contrahat irregularitatem?

I. Dico primo: Per homicidium voluntarium in defensionem propriæ vitæ cum moderamine inculpatae tutelæ factum, quando aliter vita defendi non potest, nisi occidendo aggressorem non incurritur irregularitas. Ista conclusio est communis resolutio omnium theologorum, et canonistarum ex clementina unica, libro quinto, clementinarum, titulo iv de homicidio, ubi manifeste decernitur sub his verbis: « Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et

idem de illo censemus, qui mortem aliter non valens vitare suum occidit vel mutilat invasorem. » Difficultas tamen est circa istam clementinam, an illa abrogaverit antiquum jus quo irregularitas videbatur imponi propter homicidium factum in defensionem propriam, ita ut novum jus decretum sit in illa clementina; an vero illa solum fuerit explicatio antiqui juris, ita ut in illo non fuerit manifeste posita irregularitas propter homicidium factum in defensionem propriam.

II. Prima sententia asserit in illa clementina esse conditum novum jus derogans antiquum, et fundamentum potissimum hujus sententiæ est, quia cum temporibus D. Thomæ nondum facta fuerit ista clementina, utpote in Concilio Viennensi statuta, ideo D. Thomas sequendo jus antiquum in ista questione LXIV censet, quod qui se defendendo interficit aliquem est irregularis, quamvis non intendat interficere, sed se ipsum defendere. Nec valet dicere, quod D. Thomas loquitur de illo, qui in defensionem propriam occidit alterum excedendo moderamen inculpatae tutelæ, si quidem D. Thomas manifeste loquitur de ista occisione, quando licite fit, ut constat ex contextu. Secunda sententia asserit per oppositum præfatam clementinam non statuere novum jus, sed solum explicare antiquum. Ita tenet Suarez tomo v, disp. XLVI, sect. i, num. II, ubi adducit ad id quædam capita juris, et glossam, et Navarrum, et alios auctores, et ad auctoritatem D. Thomæ in oppositum modo inductam non respondet iste auctor, sed relinquit illam, ac si D. Thomas necessario non esset tenendus in hac parte.

III. Dico tamen secundo: Probabile est, in præfata clementina non statui novum jus antiquo contrarium, sed solum explicari illud,

nec ex ista assertione sequitur aliquid contra doctrinam D. Thomæ. Prima pars hujus conclusionis probatur, quia si in aliquo jure antiquo imposita fuisset irregularitas propter homicidium licite factum in defensionem propriam, maxime in decreto Nicolai papæ dist. L, capite De his clericis, sed in isto decreto nulla talis imponitur irregularitas; ergo in jure antiquo non erat imposita. Major acceptatur ab omnibus, etiam auctoribus primæ sententiæ, qui potissimum in illo decreto censent positam fuisse irregularitatem propter homicidium licite factum in defensionem propriam, ac subinde jus illum derogatum fuisse in illa clementina citata. Minor probatur, quia in illo decreto Nicolai papæ solum imponitur irregularitas propter homicidium illicite factum in defensionem propriam, ut constat ex contextu, si quidem consultus summus pontifex respondet: « Quod si occisores clerici postea per pœnitentiam emendati fuerint, etc. » ubi in illo verbo pœnitentiam manifeste indicatur homicidium illud fuisse cum peccato, ex eo quia occisores excesserunt moderamen inculpatae tutelæ; tum, quia erant plures contra unum; tum, quia ille erat paganus, et ideo conjectari potest illos nimia ira irruisse in eum; tum denique, quia cum essent clerici, poterant imo debebant fugere aggressorem sine dedecore, nec infamia ipsorum, ac subinde jam poterant aliter se defendere, quam occidendo invasorem, et hoc ipsum est, quod statuitur in clementina Si furiosus, dum ait: « Qui mortem aliter vitare non valens nisi occidendo, vel mutilando invasorem. »

IV. Confirmatur, quia omnes, etiam auctores primæ sententiæ, ut statim videbimus, tenent clericos, et religiosos teneri ad fugam, ut non

occidant aggressorem, si tamen aliter fecerint, incurrunt irregularitatem. Secunda pars conclusionis probatur ex dictis, quoniam D. Thomas in solutione ad tertium, infra citanda, nequaquam dixit, ut existimant auctores primæ sententiæ, quod universaliter omnis, qui occidit alium licite in defensionem propriam, incurrit irregularitatem, sed solum docet, quod si clericus, etiamsi se defendendo interficiat aliquem, irregularis est, quamvis non intendat interficere, sed se ipsum defendere, et ratio hujus doctrinæ D. Thomæ est, quia clericus potest aliter, nempe fugiendo se defendere sine occisione in vasoris, ut jam diximus. Probabile inquam hoc est, sed non conformius menti angelici doctoris. Pro quo ut magis constet de vero sensu illius in hac parte recollenda est doctrina a nobis tradita in tractatu de approbatione doctrinæ ipsius, in quo explicationem aliquarum propositionum quæ tamquam falsæ, aut minus idoneæ in sanctum doctorem jaçtabantur, exhibuimus. Inter quas undecimum locum tenet hæc de qua in præsentia rediit sermo, videlicet clericum si occidat aliquem se defendendo irregularitatem incurrere. Sic enim tunc sensit D. Thomas, et sic sentiebat Ecclesia, ut constat ex decreto Nicolai papæ, quod in argumento tertio adducit sanctus doctor. Correxerit autem, et revocavit Ecclesia jus antiquum in clementina unica de homicidio, prædictam tollens irregularitatem, si enim juxta jus antiquum non incurreretur otiosa esset nova declaratio Ecclesiæ in prædicta clementina. Condidit ergo novum jus, et sic juxta antiquum verissima fuit prædicta D. Thomæ propositio, videlicet in dicto casu irregularitatem incurri.

V. Ex dictis sequitur primo, quod si quis excedat in modo defensionis

propriæ vitæ, non excipitur ab irregularitate per prædictam clementinam, quia talis defensio non fit cum moderamine inculpatae tutelæ. Hoc tamen sic intelligendum est, quod si excessus defensionis solum sit peccatum veniale, non incurritur irregularitas. Et ratio hujus est, quia peccatum ex se mortale fit veniale solum duplici via, videlicet, vel propter parvitatem materiæ, et hoc non habet locum in præsentia: vel propter indeliberationem actus: propter peccatum autem proveniens ex indeliberatione actus non imponitur ista pœna in jure, sed propter actum humanum sufficienter deliberatum, ut sit peccatum mortale. Et insuper, nam si propter solum veniale incurreretur irregularitas in isto casu, fere nunquam haberet locum illa clementina, quia difficile fit defensio propriæ vitæ, sic ut nullum interveniat peccatum veniale. Quando tamen fiat cum moderamine inculpatae tutelæ dicitur 2-2, quæst. LXIV, art. VII, et legatur Suarez tomo V, disp. XLVI, sect. I, num. VII et IX.

VI. Secundo sequitur, quod si scias inimicum tibi futurum obvium, et quod est necessarium occidere illum ut te defendas, et nolis declinare a via, qua obviat tibi, cum sine dedecore possis alio abire, tunc si inimicum occidas, incurris irregularitatem, quia solum excusatur ab illa in præfata clementina, qui aliter mortem evadere non potest, sed in isto casu poteris aliter evadere, et inimicum non occidere, si alia via properasses; ergo. Dubitabis tamen, an aggressus, quia non vult fugere aggressorem, sed occidit illum, fiat irregularis. Et ratio dubitandi est, quia aggressus tunc poterat aliter vitare mortem suam nempe fugiendo.

VII. Dico tertio: Si aggressus possit fugere sine magno dedecore, et

nolit, sed occidat aggressorem, manet irregularis: secus tamen si non possit fugere sine magno dedecore, et infamia; et idem dicendum de fuga, quæ potest fieri sine periculo, vel cum periculo mortis. Prima pars hujus conclusionis est communis omnium sententia. Et constat manifeste ex dictis. Unde clerici, et religiosi semper incurrunt irregularitatem occidendo aggressorem, eo quia nolunt fugere. Et ratio est, quia istis non est ignominiosa fuga, quia non tenentur esse parati ad se defendendum, imo neque decet eorum statum. Et idem censendum de homine infimæ sortis, utpote cui nihil honoris detrahitur fugiendo, vel quamvis sit nobilis, est tamen ignotus, ut peregrinus, vel noctu fugam arripit. Secunda autem pars conclusionis non est ita communis doctrina. Nam contrarium tenet quidam Thomista.

VIII. Cujus præcipuum fundamentum est, quia in præallegata clementina solum excipitur ab irregularitate casus, in quo aliter mors vitari non potest, quando pure casualiter contingit occision. Nostram tamen sententiam tenet magister Bagnez et plures alii, quos sequitur Suarez ubi supra. Et fundamentum est, quia moraliter est inevitabilis mors aggressi, si fugiat cum tam magna dedecore, et infamia, vel cum periculo vitæ; ergo per se moraliter loquendo non potest aggressus aliter evadere mortem, nisi occidendo aggressorem; ergo merito debet sub verbis clementinæ excipi. Probatur antecedens, quia quod vitari non potest, absque magna infamia censendum est moraliter inevitabile. Confirmatur, quia in tali casu nulla intervenit culpa in aggresso, ut est communis opinio, imo nec tunc vult aliquo modo mortem, sed solum suam defensionem, et est moralis necessitas, nam nihil magis

necessarium moraliter tunc est, quam vitare gravem infamiam, et amissionem honoris; ergo non est ibi sufficiens voluntarium ad inducendam irregularitatem. Et ex hoc patet ad fundamentum in oppositum.

IX. Dubitabis insuper, an si quis per injuriam proxime antecedentem dedit occasionem aggressori, si illum postea occidat, quia aliter propriam vitam jam tueri non potest, nisi occidendo aggressorem, an maneat irregularis. Et sit commune exemplum de adultero comprehenso in adulterio, et adulter qui dedit causam rixæ, occidat alterum in defensionem propriæ vitæ. In hoc dubio jurisperiti asserunt occisorem incurrere irregularitatem, eo quod culpa immediate antecedens sit quasi inchoatio talis rixæ, et veluti aggressio, utpote inferens injuriam alteri, quam ille propulsare conatur, ac subinde jam non est pura defensio ex parte adulteri, sed moralis aggressio, cui subinde tribuendum est totum, quod subsequitur, utpote incipienti, et inchoanti rixam.

X. Secunda sententia asserit, quod quamvis in præfato casu adulter non incurrat irregularitatem, in alio tamen casu incurrit illam, videlicet si prævideat se comprehendendum in adulterio a marito adulteræ, et nihilominus exponat se illi periculo. Et ratio hujus est, quia ille culpabiliter exponit se periculo occidendi alterum, et pro unica eademque actione reputatur accedere cum isto periculo ad alienam, et exponere se periculo occidendi maritum, ne ipse adulter occidatur ab illo; unde cum occisio mariti fuerit adulterio voluntaria in accessu ad adulteram manifeste periculoso, ideo incurrit irregularitatem homicidii voluntarii, nec excipitur ab illa clementina citata. Tertia sententia est, quam tenet Suarez in illa

disputatione XLVI, sect. I, num. XII, ubi ait in isto casu adulterum teneri ad fugiendum etiam cum dedecore, quod si non faciat, et occidat maritum incurrit irregularitatem propter rationem factam pro secunda sententia.

XI. Dico tamen quarto: In casu hujus dubii probabilius est adulterum non incurrere irregularitatem occidendo maritum, si aliter propriam vitam defendere non potest, nec tenetur fugere cum magno dedecore. Ista conclusio intelligenda est per se loquendo, nam per accidens poterit oppositum contingere. Per se tamen loquendo, et ex natura rei, quamvis adulter cum illo periculo accedat ad alienam, nihilominus maritus non habet jus ad hoc, ut privata auctoritate occidat adulteros. Unde si adulter velit cessare ab injuria, cessat jam aggressio illius contra maritum. Quocirca si maritus adhuc perseverat volens adulterum occidere, jam maritus est aggressor, et adulter potest se licite defendere, et si alia via non potest nisi occidendo maritum, poterit illum occidere, sine eo quod committat peccatum homicidii, ut dici solet 2-2, quæst. LXIV, art. VII. Imo illa occisio mariti potest fieri ab adultero sine eo, quod habeat voluntatem erga homicidium, sed solum erga propriam defensionem, ac subinde non adulter, sed maritus est aggressor, cui proinde, id est, marito, imputatur sua mors, et consequenter adulter manet immunis ab irregularitate per clementinam præfatam.

XII. Secunda autem pars conclusionis probatur contra tertiam sententiam, in qua quidem Suarez non procedit consequenter ad dicta superius, quæ quidem nos etiam tamquam vera statuimus, videlicet non teneri aggressum cum magna infamia sui fugere aggressorem, sed po-

terit illum occidere ad vitandam talem infamiam ortam ex fuga, ut constabit magis ex articulo sequenti.

XIII. Ad rationem autem factam pro prima sententia hujus dubii constat ex dictis adulterum non fuisse formaliter aggressorem respectu homicidii subsecuti, sed solum respectu libidinis. Ad rationem autem factam pro secunda sententia respondetur, quod adulter in accessu illo periculoso ad alienam, quamvis aliquo modo virtualiter voluerit homicidium tamquam in causa in illo periculoso accessu, nihilominus cum illud homicidium non sit effectus per se, et necessario sequendus ex illa causa, sed ut plurimum sit effectus, qui regulariter subsequitur, ideo illud homicidium secundum jus non est voluntarium sufficiens ad inducendam irregularitatem homicidii voluntarii juxta dicta a nobis disput. II, art. I. Nec insuper est homicidium casuale sufficiens ad inducendam irregularitatem, sed voluntarium omnino inculpabile factum in defensionem propriam, si adulter (ut diximus) postquam constituit se in tali periculo, cessat tamen ab injuria, in qua quidem cessatione interrupta fuit illa voluntas homicidii virtualis, quam diximus reperiri in illo periculo tamquam in causa; unde cum jam adulter nolit occidere maritum, si maritus vult occidere illum, adulter est aggressus, et potest occidere maritum, si alia via se defendere non potest, unde non incurrit irregularitatem.

SOLVUNTUR ARGUMENTA.

XIV. Contra resolutionem principalem arguitur primo: Nam in Concilio Tridentino sess. XIV, in decreto de reformatione, cap. VII, datur fa-

cultas ordinario, ut dispenset in irregularitate, quam quis contrahit occidendo alterum in defensionem propriæ vitæ, sic enim habet Concilium: « Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defendat fuisse commissum narretur, quare quodammodo dispensatio jure debeatur, eam committimus ordinario loci. » Ex quibus verbis manifeste colligitur, quod in casu præsentis dubii incurratur irregularitas. Secundo, ex pluribus capitibus juris, in quibus assignatur ut sufficiens causa irregularitatis homicidium voluntarium indistincte, sive sit in defensionem propriam, sive non, ut videre est in capite Si quis viduam, distinct. I, et in aliis, quæ refert D. Thomas 2-2, quæst. LXIV, art. VII, argumento III. Confirmatur ex D. Thoma in solutione ejusdem argumenti, ubi manifeste concedit irregularitatem contrahi propter homicidium voluntarium factum in defensionem propriam occidentis. Tertio, nam quamvis in prædicto casu non incurratur irregularitas in pœnam delicti, quia nullum fuit occidere alterum se defendendo, incurritur tamen irregularitas propter significationem, et defectum levitatis, sicut in judice suspendente malefactores; ergo manet irregularis occidens alterum in defensionem propriæ vitæ.

XV. Ad primum respondetur, quod in illo decreto Concilii Tridentini nihil determinatum est contra supra allegatam clementinam, sed Concilium solum loquitur de occisione facta in defensionem propriam sine moderamine inculpatae tutelæ, et propter talem occisionem asserit incurri irregularitatem, eo modo quo jam diximus. Vel sensus Concilii est, quod si aliquando fuerit dubium, an homicidium sit subsecutum cum moderamine inculpa-

tæ tutelæ, necne, tunc committatur episcopo loci, ut ipse inquirat, et explicet an dispensatio sit necessaria secundum jus. Ad secundum constat satis ex dictis in secunda conclusione. Ad tertium respondetur, quod sicut judex absque aliqua culpa incurrit irregularitatem puniendo malefactores, posset etiam, qui alterum occidit in defensionem propriæ vitæ consimilem contrahere irregularitatem absque aliqua culpa, et ita censent aliqui, quod contraheretur temporibus D. Thomæ, ita ut ex benignitate juris iste talis exciperetur, ne contraheret irregularitatem. Cæterum, quia ut dixi in secunda conclusione probabile est, nunquam contraxisse irregularitatem quis occidendo alterum in defensionem sui moderatam et necessariam, potest ratio discriminis assignari inter istum et judicem, nam iste se defendens non vult occisionem alterius, sed suam defensionem (ut jam diximus) et ideo omnia jura tam naturalia, quam positiva favent defendenti propriam vitam. At judex quamvis licite jubeat occidere, voluntarie tamen intendit mortem malefactorum, ut docet D. Thomas 2-2, quæst. LXIV, art. VII. Et hoc voluntarium in judice sufficiens est ad hoc, ut jus imponat illi impedimentum canonicum irregularitatis propter defectum lenitatis; eo vel maxime, quia occidere alterum in defensionem sui contingit raro alicui. At judici frequens est occisiones quam plurimas velle fieri, et ideo in illo est defectus lenitatis.